XIV. TÜRK TIP TARİHİ KONGRESİ,
8-11 Haziran 2022, Antakya, HATAY

PROGRAM ve BİLDİRİ ÖZETLERİ

Hatay/Antakya

2022

4. OTURUM (Amfi II: 14.20-15.40)

Oturum Başkanları: Prof. Dr. Ahmet Acıduman, Dr. Öğr. Üy. Hayrünisa Alp

14.20-14.40 **Müge Demir, Çağrı Zeybek Ünsal**. ULAKBİM'de taranan dergilerde son beş yılda yayınlanan halk hekimliği araştırma makalelerinin bibliyometrik analizi.

14.40-15.00 **İlknur Şahin**. Karanfilin tıp tarihindeki konumu.

15.00-15.20 **Betül Bakır**. Hippokrates, Dioscorides ve Galenos'un zeytinyağı içeren terkipleri hakkında bir yorum.

15.20-15.40 **Mehmet Demirci, Serap Şahinoğlu**. Türk Tabipleri Birliği'nin hekimlerin özlük hakları ile ilgili faaliyetleri.

15.40-16.00 ARA

5. OTURUM (Amfi I: 16.00-17.20)

Oturum Başkanları: Prof. Dr. Kerim Alpınar, Dr. Öğr. Üy. Selda Okuyaz

16.00-16.20 **C. Çınar Başekim, Zehra Betül Yalçıner**. Servet-i Fünun'da radyoloji.

16.20-16.40 **Cemal Hüseyin Güvercin**. Soğuk Savaş Dönemi'nde insanlar üzerinde yapılan plütonyum deneyleri

16.40-17.00 **Sibel Öner Yalçın, Mehmet Demirci**. Türkiye'nin ilk mobil Manyetik Rezonans Görüntüleme Cihazı

17.00-17.20 **Nüket Örnek Büken**. COVID 19 pandemisinin eşitlik, özgürlük, adalet adına düşündürdükleri üzerine tarihsel bir değerlendirme…

6. OTURUM (Amfi II: 16.00-17.20)

Oturum Başkanları: Prof. Dr. Oya Dağlar Macar, Öğr. Grv. Nilüfer Gökçe

16.00-16.20 **Esra Aksoy**. Sâlih b. Nasrullah'ın "Gâyetü'l-Beyân Fî Tedbîri Bedeni'l İnsân" adlı eserindeki "yeni bitkiler".

16.20-16.40 **Vahide Korkmaz, Selda Yıldız**. Prof. Dr. Sever Kâmil Tokgöz ve "Mektep Çocuklarında Akıl Hıfzıssıhhası" başlıklı eserinin değerlendirilmesi.

16.40-17.00 **Ayşenur Daldaban Berberoğlu**. Besim Ömer Akalın'ın "Zayıf ve Vakitsiz Doğan Çocuklara Edilecek Takayyüdat: Kuvöz ve Gavaj" adlı eserinin incelenmesi.

17.00-17.20 **Nüket Paksoy Erbaydar, Serap Şahinoğlu**. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda kadının yeri.

17.20 Kısa Şehir Turu:

Eski Antakya Sokakları ve Uzun Çarşı

S-13

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE İNSANLAR ÜZERİNDE YAPILAN PLÜTONYUM DENEYLERİ

Cemal Hüseyin GÜVERCİN*

İkinci Dünya Savaşı'nın son dönemlerinde bir yandan atom bombası geliştirme çabaları bir yandan da nükleer santrallerde kullanılmak üzere çeşitli radyoaktif atomlar üzerinde yapılan çalışmalar büyük bir ivme kazanmıştır. Aynı dönem ABD'nde radyoaktif maddelerin insanlar üzerindeki denemelerinin de başladığı yıllar olmuştur. Farklı radyoaktif atomlar denemelerde kullanılsa da bu çalışmada insanlar üzerinde yapılan plütonyum deneyleri ele alınmıştır. Bu deneyleri yapılış amacı, yöntemi ve diğer özellikleri açısından üç ayrı dönemde incelemek mümkündür:

Manhattan Projesi kapsamında ilk deneylerin başladığı 1944-1947 arası erken dönem çalışmaları. Bu dönemde 18 katılımcıya plütonyum enjekte edilerek plütonyumun insandaki metabolizması, birikimi, dağılımı ve atılımını ölçmek amaçlanmıştır.

Orta dönem olarak adlandırılan 1952-1978 döneminde, mesleksel maruziyet nedeniyle plütonyum araştırma merkezinde çalışan 130 gönüllü üzerinde yapılan biyolojik ve tıbbi deneylerdir. Bu çalışmalarla birlikte nükleer tıp ayrı bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır.

Modern zamanlar olarak adlandırılan 1980 ve sonrası dönemde, Los Alamos'ta modern plütonyum araştırma merkezinin (TA-55) kurulması, uzay araştırmaları ve tıbbi deneylerin yapılması, işyeri maruziyetleri ve kazaların incelenmesi gerçekleşmiştir.

Plütonyum deneylerinin 1993'te medyada yer alana kadar büyük bir gizlilikle yürütülmesinde, sadece Soğuk Savaş dönemindeki gizlilik stratejileri değil, barındırdığı ciddi etik sorunların da büyük rolü olmuştur. Deneye katılanlardan doğru ve yeterli bilgilendirmeye dayalı uygun aydınlatılmış onam alınmaması, çarpıtılmış veya yanlış bilgiler verilerek deneylerin yürütülmesi en temel sorunlardan biridir. Radyoaktif madde olan plütonyumun zararları bilinmesine rağmen risk-yarar değerlendirilmesi yapılmadan ve yüksek dozlarda kullanılması, katılımcıların incinebilir gruplardan seçilmesi, araştırmanın yeterli preklinik denemelerden geçirilmeden insanlarda yapılması gibi nedenlerle, o dönemde mevcut olan etik düzenlemeler ciddi biçimde ihlal edilmiştir. Ayrıca araştırmalarda çoğu zaman ABD hükümetlerinin destekleyici olması ve basında yer alıncaya kadar deney sonuçlarının uzun yıllar açıklanmaması

endişeleri artıran bir durumdur. 1995'te ancak Başkan Clinton'ın talimatı ile sonuçlar kamuoyu ile paylaşılabilmiştir.

Plütonyum deneyleri incinebilir gruplar üzerinde yapılan, insanların hak ve esenliğini göz ardı eden, sağlık açısından tehlikeli ve ölümcül olabilen deneyler olarak araştırma etiği tarihinde yer almıştır.

*Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik AD, cemalcin@yahoo.com